

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 13, No. 1, 2018, pp. 364 - 375

O J E D

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

**แนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา
เพื่อเสริมสร้างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร**
GUIDELINES FOR THAI MUSIC CLUB'S ACTIVITIES IN SECONDARY SCHOOL
TO PROMOTE COOPERATIVE BASE GROUPS

นางสาวธมนภัทร อนันตศรี

Tamonpat Anantasri

ผศ.ดร.ดนัย อุทัยสุข

Asst. Prof. Dneya Udtaisuk, Ph.D

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวรในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาเริ่มต้นและยาวนาน 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูและนักเรียนในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนศิริเวสรัตน์เพียรอุปถัมภ์ จังหวัดตราด เป็นชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนที่มีความโดดเด่นด้านชมรมดนตรีไทยที่เริ่มต้นก่อตั้ง และโรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนที่มีความโดดเด่นด้านชมรมดนตรีที่มีความมั่นคงยาวนานเกิน 10 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์สรุปผล จากนั้นตีความโดยสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analysis Induction) และนำเสนอข้อมูลแบบความเรียงโดยใช้การพรรณนาความ (Descriptive)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทั้งโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาทั้งเริ่มต้นและยาวนานต่างมีลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีกิจกรรมที่สะท้อนถึงการรวมกลุ่มที่มีการเรียนรู้แบบร่วมมือในชมรมดนตรีไทยตามตัวชี้วัดทั้ง 5 ได้แก่ (1) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในด้านกิจกรรมทางดนตรีและความเป็นอยู่ในชมรม (2) การมีปฏิสัมพันธ์ในชมรม ผู้เรียนและครูผู้สอน ปรึกษาหารือกันเพื่อการฝึกซ้อมและการประกวดแข่งขัน (3) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในด้านทักษะเครื่องมือนอกที่แต่ละคนต้องฝึกซ้อมรวมทั้งการดูแลเครื่องดนตรีและชมรมดนตรีไทย (4) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย การซ้อมแต่ละเครื่องมือและการซ้อมรวมกลุ่มย่อยที่แบ่งตามระดับทักษะ (5) กระบวนการกลุ่มของชมรมดนตรีไทยที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในชมรมและการซ้อมรวมวงเพื่อพัฒนาทักษะรายกลุ่มของผู้เรียน 2) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการที่เป็นคุณลักษณะดนตรีไทยที่ส่งเสริมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร

* นิสิตมหาวิทยาลัยสาขาศาสนาและวัฒนธรรม ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: classicalmusic_tahwan@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาศาสนาและวัฒนธรรม ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: noonnin@yahoo.com

ISSN1905-4491

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the cooperative learning styles in Thai music clubs in secondary schools, and 2) to propose the guidelines for organizing Thai music club activities according to cooperative base groups learning theory. This is qualitative research. The key informants are the teachers and students in the music club from two schools: (1) Keereewes Pien Oopatum School, Trat province, which is a Thai music club in the school where the Thai music club is prominent and has been established recently. (2) Watsongtham School, Samut Prakarn Province, where the Thai music club has been prominent for a period of longer than ten years. The instruments used in the study were observational forms and interviews. Then the data was interpreted using analysis induction process with descriptive presentation.

The results of the study reveal that 1) the Thai Music Clubs in both schools have activities that reflect collaboration according to the following 5 indicators: (1) Positive Interdependent has been shown in both music & social skills. (2) Face-to-face interaction occurred frequently along the process of performance and competition. (3) Individual accountability was presented while practicing, taking care of instruments and each other. (4) Interpersonal and small group skills were carried out throughout small group practice session with a high level of skill. (5) Group processing was implemented in both music and non-music activities to develop the skills of students. 2) Data from real practice was synthesized in order to propose the guidelines, promoting cooperative learning base groups for Thai Music Clubs.

คำสำคัญ: ชมรมดนตรีไทย / เรียนรู้แบบร่วมมือ / ชมรมนอกเวลาเรียน

KEYWORDS: THAI MUSIC CLUB / COOPERATIVE LEARNING / STUDENTS'S CLUB

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทย ตั้งแต่ชีวิตการเป็นอยู่และค่านิยมทำให้วัฒนธรรมไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติอย่างเช่นดนตรีไทยได้ถูกกลบตบหาพื้นที่ในสังคมลง (ปัญญา รุ่งเรือง, 2545; สงบศึก ธรรมวิหาร, 2534) ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามอนุรักษ์และสืบทอดดนตรีไทยด้วยการบรรจุการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทยไว้ในหลักสูตรการศึกษา (สายพิณ พุทธิสาร, 2543) เพื่อเป็นการส่งเสริมโอกาสให้นักเรียนทุกระดับชั้นสามารถเข้าใจคุณค่าของดนตรีไทยในฐานะดนตรีประจำชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่พบว่า ในชั่วโมงเรียนตามหลักสูตรต่อสัปดาห์ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้และปลูกฝังดนตรีไทยให้นักเรียนได้มากเท่าที่ควร อีกทั้งครูผู้สอนไม่สามารถดูแลผู้เรียนในชั้นเรียนจำนวนมากได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้การเรียนรู้ดนตรีไทยไม่สามารถลงลึกไปถึงการปฏิบัติความสามารถทางดนตรีไทยที่ดีได้ (ทศไณย อายุเจริญ, 2535) ด้วยการเรียนการสอนในห้องเรียนเน้นการเรียนในภาคทฤษฎีดนตรีและวัดผลการศึกษาจากการสอนในระหว่างปีการศึกษา ทำให้ในการเรียนดนตรีของในชั้นเรียนมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งผลการเรียนให้ผ่านตามหลักสูตรเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมดนตรีในคาบเรียนจึงไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะคิดและค่านิยมในดนตรีไทยของนักเรียนได้ เพื่อเป็นการเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงเกิดกิจกรรมชุมนุมหรือชมรมนอกเวลาเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันจัดขึ้นตามความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

กิจกรรมชมรม เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันจัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน เพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยดนตรีเป็นส่วนหนึ่งในสาระการเรียนรู้ศิลปะและมีตัวชี้วัดที่กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติดนตรีได้ อีกทั้งยังมีการเพิ่มเติมในส่วนของการพัฒนาผู้เรียนให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นและเป็นกิจกรรมจัดตามความสนใจของผู้เรียน ซึ่งดนตรีไทยเป็นกิจกรรมหนึ่งผู้เรียนมีความสนใจและสถานศึกษาให้การสนับสนุน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมชมรมนอกเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบหลักการเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นกลุ่มในลักษณะร่วมมือกันโดยมีองค์ประกอบ คือ 1) การพึ่งพาอาศัยกันและเกื้อกูลกัน 2) การปฏิสัมพันธ์หรือกันอย่างใกล้ชิด 3) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน 4) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และ 5) กระบวนการกลุ่ม (พรพิมล พรพิริขันธ์, 2550; Johnson, 2002)

การจัดกิจกรรมดนตรีในชมรมเป็นรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือกันของผู้เรียนในชมรมซึ่งปัจจุบันการจัดตั้งชมรมดนตรีไทยเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาให้การสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนดนตรีไทยในรูปแบบชมรมที่พบว่า มีผู้เรียนหลากหลายชั้นเรียนมาอยู่รวมกันด้วยเป้าหมายการสืบทอดและเรียนรู้ดนตรีไทย และได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ช่วยชี้แนะและสอนซึ่งกันและกัน แสดงถึงความมีสัมพันธภาพอันดีในชมรม เมื่อจบการศึกษา ศิษย์เก่ายังคงผูกพันและกลับมาที่ชมรมอยู่เสมอ ๆ กิจกรรมชมรมนอกเวลาเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการส่งเสริมการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อดนตรีไทยผ่านเรียนรู้การฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านดนตรีไทยได้อย่างถาวร

สลาวิน (Slavin, 1991) นักวิจัยทางด้านผู้นำทางการศึกษา ได้ทำวิจัยเรื่องการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียนพบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือได้กำหนดเป้าหมายของกลุ่มและความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนพยายามพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเกิดความสำเร็จในรายบุคคลและรายกลุ่ม รวมทั้งเกิดผลสัมฤทธิ์จากคะแนนและการประเมินผลตามสภาพจริงของรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้เกิดความสำเร็จได้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้สาระดนตรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการบรรเลงดนตรีพื้นเมือง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลต่อผู้เรียนโดยตรง ในด้านความรู้ ทักษะดนตรีและทักษะสังคม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันกับทุกคนในกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ศุภกร วิเศษไชย, จุมพล ราชวิจิตร, และสำเริง ยุธชัย, 2556)

จากการสำรวจพบว่า ชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสังกัดของรัฐบาลและเอกชนส่วนใหญ่จะมีลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ แต่ด้วยวิจัยครั้งนี้ได้มีเป้าหมายเพื่อจะศึกษาชมรมดนตรีที่เป็นตัวแทนที่ดีของชมรมดนตรีไทยที่มีจุดเด่นในด้านระยะเวลาการก่อตั้งชมรมดนตรีไทย ตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยอ้างอิงแนวทางของ แพตตอน Patton (ชาย โปสิตา, 2554) ได้แก่ 1) โรงเรียนมีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนดนตรีไทย และส่งเสริมการแสดง การประกวดแข่งขัน ได้รับรางวัล ชนะเลิศระดับภาค หรือการแสดงระดับประเทศ 2) ครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนดนตรีไทยไม่ต่ำกว่า 10 ปี 3) ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองมีความสนับสนุนการเรียนดนตรีไทย 4) ด้านระยะเวลา การก่อตั้งชมรม แบ่งออกเป็น 4.1) ชมรมดนตรีไทยในระยะเริ่มต้นของการก่อตั้งชมรม ไม่เกิน 5 ปี และ 4.2) ชมรมดนตรีไทยที่มีความมั่นคงเกิน 10 ปี

สำหรับชมรมดนตรีไทยที่มีความมั่นคงเกิน 10 ปีนั้น พบว่า ชมรมดนตรีไทยโรงเรียนวัดทรงธรรมมีประวัติอันยาวนานกว่า 40 ปี มีครูผู้สอนดนตรี 2 ท่าน นักเรียนในชมรม 30 คน รวมทั้งศิษย์เก่าอีกกว่า 50 คนที่ยังพบการเกื้อกูลกันอย่างแน่นแฟ้นตลอดมา ในด้านการประกวดดนตรีไทยได้เริ่มเข้าร่วมระดับภาค ตะวันออกซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 และการแข่งขันระดับประเทศ อาทิ การประกวดศิลปะหัตถกรรมระดับนักเรียน เข้าร่วมประกวดและได้รับรางวัลประเภท วงปี่พาทย์ไม้นวม 18 ครั้ง วงเครื่องสายผสม 16 ครั้ง วงอังกะลุง 9 ครั้ง เตียวซิม 42 ครั้ง เตียวระนาดเอก 23 ครั้ง

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการจัดกิจกรรมดนตรีไทยในชมรมของโรงเรียนศิริเวสรัตน์เพ็ชรอุปถัมภ์เป็นตัวแทนของกลุ่มโรงเรียนที่ก่อตั้งชมรมดนตรีไทยในระยะเริ่มต้นและโรงเรียนวัดทรงธรรมเป็นตัวแทนของกลุ่มโรงเรียนที่ก่อตั้งชมรมดนตรีไทยในระยะยาวนาน มีลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไรแล้วสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยเพื่อเสริมสร้างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวรในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาทั้งเริ่มต้นและยาวนาน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลการสอนดนตรีไทย
- 1.3 ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยในชมรม

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้หลักการที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยในชมรม ดังนี้

2.2 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เกณฑ์การคัดเลือกชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยครั้งนี้ กำหนดตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยอ้างอิงแนวทางของ Patton ที่จำแนกประเภทของตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ 15 ประเภท ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และใช้เกณฑ์ 4 ประเภท ดังนี้ (ชาย โพลิตา, 2554)

- 1) ตัวอย่างที่แสดงลักษณะสุดขั้ว ได้แก่ โรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนดนตรีไทย และส่งเสริมการแสดง การประกวดแข่งขัน ได้รับรางวัล ชนะเลิศระดับภาค หรือการแสดงระดับประเทศ
- 2) ตัวอย่างที่มีประสบการณ์มาก ได้แก่ โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนดนตรีไทย หรือครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนดนตรีไทยไม่ต่ำกว่า 10 ปี
- 3) ตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกัน ได้แก่ นักเรียน และผู้ปกครองที่สนับสนุนการเรียนดนตรีไทย เพื่ออนุรักษ์ต่อยอดการเรียนดนตรีไทย
- 4) ตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจากประชากรที่แบ่งช่วงชั้นตามช่วงเวลาที่ยกตั้งชมรม ได้แก่ 1) ชมรมดนตรีไทยในระยะเริ่มต้นของการก่อตั้งชมรม 2) ชมรมดนตรีไทยที่มีความมั่นคงเกิน 10 ปี

โรงเรียน	ตัวอย่างที่แสดงลักษณะสุดขั้ว	ตัวอย่างที่มีประสบการณ์มาก	ตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกัน	แบ่งช่วงชั้นตามช่วงเวลาที่ยกตั้งชมรม
โรงเรียนศิริเวสเพ็ชรอุปถัมภ์	ประกวดแข่งขัน ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาค หรือการแสดงระดับประเทศ	ครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนดนตรีไทยไม่ต่ำกว่า 10 ปี	นักเรียนและผู้ปกครองมีความสนับสนุนทางด้านดนตรีไทย	ระยะก่อตั้งชมรม
โรงเรียนวัดทรงธรรม				มีความมั่นคงเกิน 10 ปี

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมในความเป็นอยู่ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอน และผู้เรียนในชมรมดนตรีไทย ทั้งนี้การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC: ✓ Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) อาจารย์ ดร.วิชาลัมภ์ เหล่าวานิช ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) อาจารย์สิทธิชัย ตันเจริญ. ตำแหน่ง ครู ชำนาญการพิเศษ. โรงเรียน/กลุ่มงาน. สตรีวัชรพงษ์. สังกัด. สพม.เขต 1(กทม.)

3.1.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดข้อคำถามอย่างชัดเจน มีความตรงเชิงเนื้อหาแต่ในขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมและตอบคำถามได้อย่างยืดหยุ่นโดยมีประโยชน์ต่อการให้ข้อมูลวิจัย (ชาย โพธิ์สีตาม, 2554) ทั้งนี้การพัฒนาแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC: Item-Objective Congruence Index) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (สุวิมล ติรกันนท์, 2557)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ซึ่งมีประเด็นและข้อคำถามไว้อย่างชัดเจนตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ตัวชีวิตของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Johnson, 2002)

ตอนที่ 3 ตัวชีวิตด้านทักษะดนตรีไทย 7 ชั้น (Simpson, 1966)

3.1.2 แบบสังเกต

ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสังเกต ซึ่งมีประเด็นและข้อสังเกตไว้อย่างชัดเจนตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ตัวชีวิตของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Johnson, 2002)

ตอนที่ 2 ตัวชีวิตด้านทักษะ 7 ชั้น (Simpson, 1966) และทักษะดนตรีไทย (มนตรี ตราโมท, 2541)

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ คือ การศึกษาจัดกิจกรรมดนตรีไทยในชมรมตามเกณฑ์การคัดเลือกชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยครั้งนี้ กำหนดตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยอ้างอิงแนวทางของ Patton ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และใช้เกณฑ์ 4 ประการ ดังนี้ 1) ตัวอย่างที่แสดงลักษณะสุดขั้ว 2) ตัวอย่างที่มีประสบการณ์มาก 3) ตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกัน 4) ตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจากประชากรที่แบ่งช่วงชั้นตามช่วงเวลาที่ก่อตั้งชมรม (ชาย โพธิ์สีตาม, 2554) ได้แก่ 1.โรงเรียนศิริเวสตรนเพียรอุปถัมภ์ จังหวัดตราด 2. โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ

โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นรวบรวมข้อมูลแล้วสรุปผล ใช้การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analysis Induction) และนำเสนอข้อมูลแบบความเรียงโดยใช้การพรรณนาความ (Descriptive)

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ข้อ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาทั้งเริ่มต้นและยาวนาน 2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analysis Induction) โดยสร้างข้อสรุปเป็น 2 ด้าน คือ ด้านผู้สอน และด้านผู้เรียน จากนั้นนำเสนอข้อมูลแบบความเรียงโดยใช้การพรรณนาความ (Descriptive) มีภาพและตารางประกอบเนื้อหาตามตัวชี้วัดของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังต่อไปนี้

- 1) การพึ่งพาอาศัยกันและเกื้อกูลกัน
- 2) การปฏิสัมพันธ์หรือกันอย่างใกล้ชิด
- 3) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน
- 4) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย
- 5) กระบวนการกลุ่ม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่

ตอนที่ 1 ลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาทั้งเริ่มต้นและยาวนาน ผู้วิจัยได้นำเสนอในด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือดังต่อไปนี้

1.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือและทักษะสังคม (Johnson, 2002)

ผลการวิจัยจากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากโรงเรียนศรีเวสเพียรอุปถัมภ์ จังหวัดตราด และโรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ในชมรมดนตรีไทยมีการเรียนการสอนในรูปแบบกลุ่ม โดยผู้เรียนในชมรมมีความแตกต่างในระดับชั้นและระดับความสามารถ แต่พบว่า ทุกคนมีการเกื้อกูลร่วมมือร่วมใจกันในการบรรเลงรวมวง ทั้งวงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงโปงลาง โดยเฉพาะการบรรเลงในวงอังกะลุงทุกคนจะต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและมีการสามัคคีในการบรรเลงเพื่อรักษาจังหวะการบรรเลงเพลงนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Johnson, 2002) ได้แก่

1.1.1 การพึ่งพาอาศัยกันและเกื้อกูลกัน

ครูในชมรมดนตรีไทยโรงเรียนศรีเวสเพียรอุปถัมภ์และโรงเรียนวัดทรงธรรมจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งการฝึกซ้อมแบบรวมวง การดูแลกันของระบบพี่น้อง และการใช้วิถีชีวิตในชมรมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันในรูปแบบครอบครัว ในโรงเรียนศรีเวสเพียรอุปถัมภ์ที่ก่อตั้งชมรมในระยะเวลา 3 ปี พบการพึ่งพาอาศัยกันและเกื้อกูลกันในเรื่องระบบการจัดการ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคนในการอยู่ร่วมกันระหว่างครูผู้สอนในชมรม ผู้เรียน และครูวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กทำให้มีข้อจำกัดอันส่งผลให้เกิดการดูแลช่วยกันทั้งโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนวัดทรงธรรมเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ก่อตั้งชมรมดนตรีไทยเกินกว่า 10 ปี มีรูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครูผู้สอนในชมรมและผู้เรียน รวมทั้งศิษย์ที่ยังคงมีแน่นแฟ้นไม่เสื่อมคลาย

1.1.2 การปฏิสัมพันธ์หรือกันอย่างใกล้ชิด

การรวมตัวกันของผู้เรียนที่สนใจในดนตรีไทยทำให้เกิดวงดนตรีไทยที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน เป้าหมาย เช่น การประกวด และการแสดงในเวทีต่าง ๆ แต่ด้วยวุฒิภาวะของผู้เรียนที่ยังต้องมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ จึงทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์หรือกันชนในชมรมดนตรีไทยทั้งครูและนักเรียน ในบางเรื่องครูผู้สอนจะต้องแบ่งหน้าที่ที่เหมาะสมให้ผู้เรียนรับผิดชอบ อาทิ โรงเรียนวัดทรงธรรมจะมีการจัดตั้งประธานชมรมดนตรีไทย เป็นการกระจายงานวางแผนที่เป็นเป้าหมายร่วมกันของคนในชมรม แต่ในโรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์จะไม่มี การจัดตั้งประธานชมรมอาศัยการช่วยกันคิดช่วยกันทำทั้งครูผู้สอนและนักเรียน

1.1.3 ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน

การเรียนดนตรีไทยผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการซ่อมทักษะเครื่องมือเอกของตน เช่น การไล่มือทุกวันเพื่อฝึกฝนกำลัง และการทบทวนเพลงก่อนเรียนเพลงใหม่ นอกจากนี้ทั้งโรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์ และโรงเรียนวัดทรงธรรมได้มีการจัดสรรหน้าที่ในชมรมให้เหมาะสมสำหรับผู้เรียนฝึกฝนให้ผู้เรียนมีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี อีกทั้งยังต้องรักษาเครื่องดนตรีและห้องดนตรีไทยอันเป็นสมบัติส่วนรวมของทุกคนในชมรม

1.1.4 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย

ในการฝึกซ้อมแต่ละครั้งจะมีทั้งฝึกซ้อมเดี่ยว ฝึกซ้อมรวมกลุ่มย่อยแต่ละเครื่องมือ หรือแม้กระทั่งกลุ่มย่อยในระดับทักษะ เช่น โรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์จะมีการแบ่งกลุ่มย่อยในการฝึกซ้อมเครื่องมือเอกเพื่อเป็นการไล่มือและทบทวนเพลง และมีการจัดกลุ่มย่อยเพื่อทดสอบความสามารถทางทักษะ ให้กลุ่มผู้เรียนที่ระดับความสามารถค่อนข้างสูงดูแลผู้เรียนที่ทักษะอ่อน ส่วนของโรงเรียนวัดทรงธรรมก็เช่นกัน จะมีการแบ่งกลุ่มย่อยซ้อมทักษะเครื่องดนตรี และแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางด้านทักษะเพื่อให้รุ่นน้องพัฒนาทักษะตามรุ่นพี่

1.1.5 กระบวนการกลุ่ม

การฝึกซ้อมรวมวงเป็นเป้าหมายหลักของการเรียนการสอนในชมรมดนตรีไทย ซึ่งพบว่า ทั้งโรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์และโรงเรียนวัดทรงธรรมให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมรวมวง ไม่ว่าจะเป็น วงปี่พาทย์ วงโปงลาง วงอังกะลุง วงเครื่องสาย ในแต่ละโรงเรียนจะมีตารางการฝึกซ้อม หรือปรับเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์การฝึกซ้อมการฝึกซ้อมรวมวงนี้เป็นการพัฒนาทักษะการบรรเลงร่วมกันจะไม่มีเครื่องดนตรีชิ้นใดบรรเลงโดดเด่นไปกว่ากัน จะเป็นการสะท้อนความกลมกลืนความสามัคคีที่ผู้เรียนจะต้องฟังจังหวะร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งทักษะการบรรเลงรวมวงและทักษะส่วนตัว และนอกจากนี้ทั้งสองโรงเรียนยังพบกิจกรรมที่เกิดกระบวนการกลุ่มในรูปแบบการเป็นอยู่กันชมรม อาทิ การทำอาหารร่วมกัน การรับประทานอาหาร การเล่นเกมกีฬา เป็นต้น

ผลการค้นพบพฤติกรรมจากการสังเกตกิจกรรมและการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งโรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์ จังหวัดตราด และโรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ พบกิจกรรมที่มีการเรียนรู้แบบเกื้อกูล ทั้งการเป็นอยู่และการฝึกซ้อมในลักษณะเกื้อกูลกัน ที่สะท้อนถึงความเป็นครอบครัว มีการช่วยเหลือกันระหว่างครูและนักเรียน มีระบบพี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน แต่อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างตามบริบทของโรงเรียนและระยะเวลาการก่อตั้งของชมรมดนตรีไทย

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาแกนกลาง 2551 ได้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมชมรมเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ การจัดกิจกรรมชมรมจึงเกิดขึ้นในลักษณะของกระบวนการกลุ่มที่มีผู้เรียนหลากหลายชั้นเรียนอยู่ร่วมกัน รูปแบบกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนทำร่วมกันในลักษณะชมรมนี้ก่อให้เกิดการร่วมมือกัน การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเปรียบเสมือนการนำทฤษฎีมาตีแผ่เพื่อสร้างกรอบ

การเรียนรู้ที่เป็นระบบระเบียบจากตัวชี้วัดในทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อสร้างกิจกรรมที่เอื้อต่อการร่วมมือร่วมใจของผู้เรียนในชมรมให้เป็นไปทิศทางที่เกิดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ออกมาเป็นคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

2.1 คุณลักษณะดนตรีไทยที่ส่งเสริมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร ด้วยการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 5 ตัวชี้วัด ในการเรียนดนตรีไทยเป็นการปูพื้นฐานในทางปฏิบัติทักษะควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม การเกื้อกูลกันของสมาชิกในชมรมซึ่งถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการฝึกทักษะดนตรีเนื่องจากการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้เป็นฐานของทักษะสังคมที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับความคาดหวังและการยอมรับของสังคม ในการฝึกดนตรีไทยเป็นกลุ่มในชมรมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดคุณค่าทางคุณธรรม จริยธรรม รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่รู้ตัว เนื้อหาตอนที่ 2 จึงประกอบไปด้วยองค์ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

2.1.1 การพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence)

ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างชั้นหรือผู้เรียนที่อยู่ชมรมมานานกับผู้เรียนที่เพิ่งเข้าร่วมชมรมได้ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งกิจกรรมทางด้านดนตรีและกิจกรรมด้านการเป็นอยู่ในชมรม เพื่อสร้างความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ละลายพฤติกรรมป้องกันการแบ่งแยกระหว่างผู้เรียนที่อยู่ชมรมมาก่อนและผู้เรียนที่เพิ่งเข้าชมรม อีกทั้งครูผู้สอนควรสอนทั้งด้านทักษะควบคู่กับการปลูกฝังทักษะสังคม

2.1.2 การปฏิสัมพันธ์หรือกันอย่างใกล้ชิด (Face-to-Face Interaction)

ครูผู้สอนสร้างบรรยากาศการเป็นอยู่ในชมรมให้คล้ายกับการเป็นอยู่ในครอบครัว ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นพูดคุยได้ทุกเรื่อง เพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับครูและผู้เรียน ครูควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดและลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อฝึกประสบการณ์ การแก้ปัญหาโดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ

2.1.3 ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability)

การเรียนการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะดนตรีไทยของผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องมีการมอบหมายให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะเครื่องมือเอกของตนเอง อาจเป็นการฝึกซ้อมไล่มือเพื่อให้มีผลกำลังในการบรรเลงเพลงต่าง ๆ ทั้ง การบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงรวมวงต่อไป นอกเหนือจากนี้ครูผู้สอนจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนรักษาเครื่องดนตรีและดูแลเครื่องดนตรี อาจเป็นการจัดเวรทำความสะอาด หรือการสร้างจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันโดยผู้เรียนทุกคนมีส่วนช่วยในการดูแลรักษาห้องดนตรีไทย

2.1.4 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small-group Skills)

ครูควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ซ้อมทักษะเป็นกลุ่มย่อย ระหว่างเครื่องมือเอก หรือกลุ่มผู้เรียนที่เข้ามาใหม่ ในการฝึกทักษะเป็นกลุ่มย่อยนี้ ทำให้มีการพัฒนาทักษะกลุ่มย่อยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มาตรฐานการบรรเลงเทียบเท่ากัน อีกทั้งเป็นการให้โอกาสผู้เรียนได้สังเกต พูดคุยแนะนำการบรรเลงกันในกลุ่มเครื่องมือเอก

2.1.5 กระบวนการกลุ่ม (Group Processing)

ครูควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ซ้อมทักษะเป็นกลุ่มย่อย ระหว่างเครื่องมือเอก หรือกลุ่มผู้เรียนที่เข้ามาใหม่ ในการฝึกทักษะเป็นกลุ่มย่อยนี้ ทำให้มีการพัฒนาทักษะกลุ่มย่อยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มาตรฐานการบรรเลงเทียบเท่ากัน อีกทั้งเป็นการให้โอกาสผู้เรียนได้สังเกต พูดคุยแนะนำการบรรเลงกันในกลุ่มเครื่องมือเอก

นอกจากผู้เรียนจะฝึกซ้อมทักษะในส่วนของตนเองแล้ว ผู้เรียนควรฝึกซ้อมทักษะรวมกลุ่มย่อยในเครื่องมือเอกของดนตรี เพื่อเป็นการฝึกฝนและพัฒนาทักษะเครื่องดนตรีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่นทาง

เพลง จังหวะ เทคนิคการบรรเลง มีการพูดแนะนำและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาศักยภาพของทุกคนในกลุ่มย่อย

การจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยถือว่าเป็นลักษณะกระบวนการกลุ่มที่ผู้สอนและผู้เรียนที่มีความรักในดนตรีไทยมาปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการบรรเลงเครื่องดนตรี การพูดคุยและการเป็นอยู่ ดังนั้นผู้สอนควรจัดบรรยากาศความสัมพันธ์ในชมรมให้ผู้เรียนร่วมกันวางเป้าหมายของชมรมดนตรีไทย การบรรเลงดนตรีร่วมกันที่เป็นลักษณะของการรวมวง จะเป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์กันได้ดี ครูควรจัดกิจกรรมรวมทั้งชมรมที่ไม่แบ่งแยกประเภทเครื่องดนตรี เพื่อผู้เรียนและครูผู้สอนที่มีใจรักดนตรีไทยได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นอย่างถาวร

แนวทางสำหรับผู้เรียน

ผู้เรียนทุกคนร่วมกันปรึกษาหารือและวางเป้าหมายในชมรมดนตรีไทย เช่น การวางแผนการฝึกซ้อม การวางแผนการแสดงร่วมกัน รวมทั้งการฝึกซ้อมรวมวงที่รวมผู้เรียนทุกระดับชั้น ทุกระดับความสามารถมาฝึกซ้อมรวมวงร่วมกัน

คุณลักษณะทั้ง 5 ประการดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางที่ครอบคลุมและส่งเสริมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวรที่เกี่ยวข้องกับการเป็นอยู่ที่เกิดทักษะสังคมต่อผู้เรียนในชมรมดนตรีไทยอันส่งผลให้สมาชิกในชมรมผนวกกันจนเป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือกันอย่างถาวร

อภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยเพื่อเสริมสร้างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร แสดงให้เห็นถึงมุมมองในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาทั้งเริ่มต้นและยาวนาน

ผู้วิจัยได้คัดเลือกชมรมดนตรีไทยจากโรงเรียน 2 แห่ง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) โรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์ จังหวัดตราด เป็นโรงเรียนรัฐบาลประเภทโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในบริบทของสังคมชนบทที่เริ่มต้นก่อตั้งได้เพียง 3 ปี แต่มีความประสบความสำเร็จในด้านการแข่งขันระดับเขต ระดับภาคและระดับประเทศ 2) โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ เป็นโรงเรียนรัฐบาลประเภทโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในบริบทของสังคมกึ่งเมืองที่มีความโดดเด่นด้านชมรมดนตรีที่มีความมั่นคงยาวนานเกิน 10 ปี

แม้ว่าโรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์จังหวัดตราดและโรงเรียนวัดทรงธรรมจังหวัดสมุทรปราการจะเป็นโรงเรียนภายใต้การดูแลของรัฐบาลประเภทโรงเรียนมัธยมศึกษาเหมือนกัน แต่การเป็นอยู่กับบริบทสังคมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยระหว่างสังคมชนบทและสังคมกึ่งเมือง จึงจำเป็นต้องศึกษาความแตกต่างกันทางวิถีชีวิตการเป็นอยู่ จำนวนประชากร เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ลักษณะการเป็นอยู่ในสังคมเมืองจะมีของการรวมคนจากต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม ต่างจารีตประเพณีและรสนิยม แต่ในสังคมชนบทจะมีความคล้ายคลึงกันทั้งด้านภาษา ความเชื่อ ความเห็น จารีตประเพณี และรสนิยม จะเห็นการร่วมมือร่วมใจของสังคมชนบทค่อนข้างมาก (รัชนิกร เศรษฐ, 2528) ในการจัดกิจกรรมการศึกษาจึงต้องมีแนวทางให้เหมาะสมและสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทนั้น ๆ ทั้งนี้โรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์และโรงเรียนวัดทรงธรรมได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชมรมได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับ ครูผู้สอนดนตรีจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบและมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชมรมให้

เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรับผิดชอบของครูดนตรีเกี่ยวกับเรื่องความพร้อมการเรียนการสอนดนตรี ของ ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2560) ดังต่อไปนี้

1) การจัดสภาพการเรียนรู้ควรเอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนทุกคน กล่าวคือ กิจกรรมทางด้านดนตรีควรมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้หรือในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้

2) การจัดสภาพการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีระดับความพร้อมเท่าเทียมกัน หรือเสมอกัน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนในแต่ละกลุ่มเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ไปตามความสามารถ ความถนัดและความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน

หากครูผู้สอนไม่คำนึงถึงสภาพการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ผู้เรียนอาจไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรีไทย ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์ที่จัดนั้นยากเกินความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อดนตรีไทยในที่สุด ในทางตรงกันข้ามถ้าการจัดกิจกรรมนั้นง่ายจนเกินไป ก็อาจทำให้ผู้เรียนไม่สนใจ ไม่ทำท่ายในการพัฒนาความรู้ความสามารถเช่นกัน

2. แนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยเพื่อเสริมสร้างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดชมรมดนตรีไทยในโรงเรียนเป็นการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่เน้นภาคปฏิบัติที่มีผู้เรียนหลากหลายช่วงชั้นเข้าร่วมกิจกรรมชมรม โดยการจัดกิจกรรมชมรมของแต่ละโรงเรียนจะมีแนวทางที่ปรับให้เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน อาทิ โรงเรียนในชุมชนเมืองที่มีความพร้อมทางด้านเครื่องดนตรีและครูผู้สอน โรงเรียนชนบทที่ขาดแคลนเครื่องดนตรีหรือครูผู้สอน เป็นต้น ทั้งนี้แนวทางการจัดชมรมดนตรีไทยจะมีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน คือ มีการเรียนปฏิบัติทักษะ มีการบรรเลงรวมวง จัดการแสดงต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือในเขตชุมชน การจัดกิจกรรมชมรมจึงพบการร่วมมือร่วมใจของสมาชิก หากแต่ยังไม่มีแนวทางที่นำทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ได้ตีแผ่ตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ชมรมดนตรีไทยในหลาย ๆ โรงเรียนล้วนมีลักษณะอย่างคร่าว ๆ การสร้างแนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยเพื่อเสริมสร้างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวรที่มีความครอบคลุมตั้งแต่การจัดกิจกรรมชมรมของหลักสูตรแกนกลาง 2551 และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีที่ครอบคลุมถึงทางด้านทักษะดนตรีไทย ในส่วนของเนื้อหาได้มีปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงไปในการกระทำกิจกรรมในลักษณะกลุ่ม ซึ่งธรรมชาติของดนตรีไทยได้มีการสอนถึงคุณธรรมและความเป็นนักดนตรีมาตั้งแต่โบราณ จึงสามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือได้อย่างครบทุกมิติ เมื่อเนื้อหาทั้ง 3 ด้านเชื่อมโยงกันจึงเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยเพื่อเสริมสร้างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สามารถปรับใช้กับโรงเรียนต่าง ๆ โดยมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านระยะเวลาก่อตั้งชมรมในระยะเริ่มต้นของโรงเรียนศิริเวสเพียรอุปถัมภ์จังหวัดตราด และการก่อตั้งชมรมในระยะเวลายาวนานเกิน 10 ปีของโรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการนำเสนอด้านการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยที่มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มีความเหมือนกันและแตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียน ดังนั้น ผู้ที่สนใจควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านบริบทของโรงเรียนที่จัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทย เช่น การเป็นชุมชนเมือง กึ่งเมือง และชนบท หรือระยะเวลาการก่อตั้งชมรมดนตรีไทยที่มีผลต่อ

กิจกรรมชมรมดนตรีไทยของโรงเรียน เพื่อมีความเข้าใจและสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดียิ่งขึ้น

2. ๖๖ ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเรื่องการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยในโรงเรียน ทั้งนี้ผู้ที่สนใจควรศึกษาการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยในด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อครอบคลุมถึงเรื่องระบบจัดการ รูปแบบการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลของผู้เรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียนนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยที่มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการเรียนรู้อื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมชมรมดนตรีไทยเพื่อประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
3. ควรศึกษารูปแบบการสอนของแต่ละชมรม ว่ามีการจัดตั้งเกณฑ์ และมีรูปแบบการสอนอย่างไร ให้ผลสัมฤทธิ์อย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชาย โพลิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2560). *วิธีวิทยาการสอนดนตรี*. กรุงเทพมหานคร: พรณิพริ้นติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.

รัชนิกร เศรษฐ์. (2528). *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ทัตไฉน อายุเจริญ. (2535). *สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

พรพิมล พรพิริขันธ์. (2550). *การจัดกระบวนการเรียนรู้*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

มนตรี ตราโมท. (2541). *ดุริยางคศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

ปัญญา รุ่งเรือง. (2545). *ดนตรีในวิถีชีวิตไทย: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ*.

ศุภกร วิเศษไชย, จุมพล ราชวิจิตร, และสำเร็จ ยุธชัย. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้สาระดนตรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการบรรเลงดนตรีพื้นเมือง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สายพิน พุทธิสาร. (2543). *การศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรีไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลการประกวดวงดนตรีไทยถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สงบศึก ธรรมวิหาร. (2534). *แนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
สุวิมล ตีรกานันท์. (2557). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Johnson, D. W & Johnson, R. T. (2002). *Meaningful Assessment: A manageable and Cooperative Process*. Boston: Omega type Typography.
Simpson, E. (1966). *The Classification Of Educational Objectives, Psychomotor domain*. Urbana.
Slavin, R. (1991). *Student Team Learning: A Practical Guide to Cooperative Learning*, Washington, DC.